

International Child
Development Initiatives

Mobilná Hračkářnica

Usmernenia
k prevádzke

PodĎakovanie

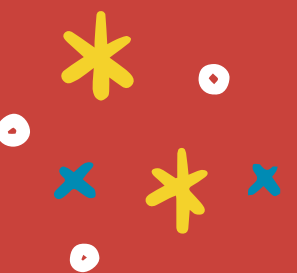
Tento súbor nástrojov vyvinuli Giulia Cortellesi, Catarina Alves a Luisa Tesch z holandskej organizácie International Child Development Initiatives (ICDI) s veľkou pomocou Miroslava Sklenku zo slovenskej organizácie Škola dokorán – Wide Open School (WOS) a Evy Déák z organizácie Partners Hungary.

Navrhovaná citácia: ICDI (2023) Mobilné Hračkárnice: Operating Guidelines and Activity Cards. Leiden: ICDI.

© ICDI, január 2023

Tento projekt sa uskutočnil s podporou **UNICEF a Európskeho programu pre integráciu a migráciu (EPIM), čo je spoločná iniciatíva Siete európskych nadácií (NEF).**

Za projekt je výlučne zodpovedný organizátor (organizátori) a jeho obsah nemusí nevyhnutne odrážať názory UNICEF, EPIM, NEF alebo partnerských nadácií EPIM.

1. Úvod	3
1.1. Ciele usmernení	4
1.2. Komu sú tieto usmernenia určené?	4
2. Mobilné hračkárnice	5
2.1. Čo sú to mobilné Hračkárnice?	6
2.2. Kto sa zapája do (mobilnej) Hračkárnice?	8
2.3. Ako mobilná Hračkárnica vyzerá?	9
2.4. Čo sa skrýva v mobilnej Hračkárnici?	12
2.5. Aké aktivity možno robiť v mobilnej Hračkárnici?	13
2.6. Mobilné Hračkárnice: nielen vonku	14
2.7. Nadviazanie kontaktu s inými miestnymi službami	16
2.8. Príklady vhodných hračiek podľa vekovej kategórie	18
3. Hra vonku	28
3.1. Definícia hry	30
3.2. Prečo je hra vonku dôležitá?	35
3.3. Priaznivé zdravotné účinky hry vonku	36
3.4. Hra vonku pre deti so zdravotným znevýhodnením	41
3.5. Akú úlohu zohráva personál Hračkárnice?	44
3.6. Zásady hry vonku v prírode	46

1. Úvod

ÚVOD

1.1. Ciele usmernení

Tieto usmernenia boli vypracované v rámci projektu s názvom **Mobile Play Hubs for Ukrainian refugee children in Hungary and Slovakia** (Mobilné Hračkárnice pre deti z radov utečencov v Maďarsku a na Slovensku), ktorý financoval **Európsky program pre integráciu a migráciu (EPIM)**, kolaboratívna iniciatíva združenia **Network of European Foundations (NEF)**.

Cieľom tohto projektu je zriadiť dve mobilné Hračkárnice – mobilnú Hračkárnicu v Maďarsku, ktorú realizuje organizácia Partners Hungary, a mobilnú Hračkárnicu na Slovensku, ktorú prevádzkuje Škola Dokorán. Tieto Hračkárnice ponúkajú pravidelné aktivity a vlúdny a hravý priestor pre deti utečencov a utečenecké rodiny.

Cieľom týchto usmernení je:

- * poskytnúť **teoretický základ a praktické usmernenia** k zriaďovaniu mobilných Hračkárnic,
- * rozšíriť **vedomosti o rôznych formách hry vonku a priblížiť ju** deťom a rodinám.

1.2. Komu sú tieto usmernenia určené?

Tieto usmernenia sú určené koordinátorom a miestnym akčným tímom (MAT) mobilných Hračkárnic. Obsah týchto usmernení je však vhodný aj pre klasické Hračkárnice a iné neformálne zariadenia na vzdelávanie a starostlivosť v ranom detstve (VSRD), ktoré chcú sprístupniť hru vonku deťom všetkých vekových kategórií.

2. Mobilné Hračkárnice

2.1. Čo sú to mobilné Hračkárnice?

Mobilné Hračkárnice sú alternatívou klasických, stálych Hračkárnic, nachádzajúcich sa vo fyzickom priestore (materskej) školy, komunitného centra, knižnice alebo utečeneckého tábora, ktorých cieľom je vytvoriť dočasné komunitné inkluzívne neformálne vzdelávacie priestory pre deti a rodiny. Rovnako ako v klasických Hračkárniciach je aj cieľom mobilných Hračkárnic zapájať najmä maloleté deti (0 až 10 rokov) zo zraniteľných, menšinových skupín, ktoré vyrastajú v ťažkých podmienkach.

Prostredníctvom týchto mobilných Hračkárnic dokážeme nadviazať kontakt s malými a stredne veľkými vzdialenými a vidieckymi komunitami a komunitami s nedostatočnou dostupnosťou služieb a poskytnúť im priestor, v ktorom maloleté deti a rodiny z rôzneho prostredia nadväzujú vzťahy tým, že:

- **deti sa spolu hrajú,**
- **požičiavajú si hračky,**
- **organizujú sa workshopy pre deti a opatrovníkov alebo len opatrovníkov,**
- **prepájajú sa služby a vymieňajú sa informácie o výchove detí, zdraví, učení a vývoji v ranom veku.**

Mobilné Hračkárnice sú flexibilnejším riešením, ktoré zabezpečuje prístup k neformálnym vzdelávacím príležitostiam všetkým deťom, ktoré sú často vylúčené z formálnych vzdelávacích služieb alebo sú ešte príliš malé na formálnu školskú dochádzku, alebo im zmena spôsobuje ťažkosti či žijú v odľahlých oblastiach.

Mobilné Hračkárnice sú takisto vhodným **riešením, ako deťom utečencov, ktoré sú vysídelné vo vlastnej krajine alebo v iných krajinách** a často rozptýlené v malých či veľkých komunitách, sprostredkovať radosť z hry, učenia a nadväzovania vzťahov. Humanitárna pomoc utečencom sa často zameriava najmä na zdravotníctvo, potraviny, bývanie, právnu podporu a psychologicko-sociálnu prvú pomoc.

— ”
Nie v každom utečeneckom tábore sú v ponuke hravé aktivity, ktoré podporujú psychologicko-sociálne blaho, začlenenie a pocit príslušnosti
” —

Vzhľadom na provizórnu povahu utečeneckých táborov okrem toho neexistujú vždy príležitosti ani rozpočet na zriadenie vhodného prostredia na hranie a vzdelávanie detí. Platí to najmä pre malé komunity, ktoré sú hostiteľmi obmedzeného počtu utečencov.

V tejto súvislosti môžu mobilné Hračkárnice zohrávať dôležitú úlohu a priniesť hru a učenie sa tam, kde sa deti utečencov nachádzajú, pričom slúžia viac než len jednému utečeneckému táboru alebo komunitě s tým istým vybavením a personálom.

Rodiny:

Do mobilnej Hračkárnice sa môžu zapájať aj rodičia, opatrovníci a iní rodinní príslušníci, keďže tam prichádzajú s dieťaťom. Aktivity možno navrhovať tak, aby podporovali medzigeneračné vzdelávanie a posilňovali puto medzi dospelým a dieťaťom. Mobilné Hračkárnice dieťaťu a dospelému neumožňujú len kvalitné strávenie spoločného času, ale poskytujú príležitosti aj na nadväzovanie vzťahov s ostatnými rodinami. Rodičia si môžu vymieňať rodičovské skúsenosti so svojimi jedinečnými kultúrnymi a vzdelávacími perspektívami. Takisto majú príležitosť socializovať sa a získať tipy z oblasti rodičovstva v neformálnejšom prostredí.

2.2. Kto sa zapája do (mobilnej) Hračkárnice?

Deti (0 – 10 rokov):

Mobilná Hračkárnica je navrhnutá tak, aby mala dosah na maloleté deti z rôzneho prostredia, najmä najzraniteľnejšie deti z menších až stredne veľkých komunít, ktoré k takýmto službám často nemajú prístup. Mobilné Hračkárnice sú takisto možnosťou pre deti, ktoré sa (zatiaľ) nezúčastňujú na formálnom vzdelávaní, keďže poskytujú flexibilnejšie prostredie a príležitosť na hranie sa s inými deťmi na bezpečnom mieste s pomocou členov personálu.

Miestne akčné tímy (MAT):

Ide o skupiny zložené zo zástupcov služieb v oblasti vzdelávania, sociálnych služieb a zdravotníctva a zástupcov miestnych orgánov. Spoločne v Hračkárnici realizujú činnosti na podporu kognitívnych a vzťahových zručností a zároveň podporujú začlenenie a sociálnu integráciu rodín rôzneho etnického pôvodu. Každý tím má svojho koordinátora, ktorý je zamestnaný v rámci projektu a/alebo obce na kratší pracovný čas. Koordinátor miestneho akčného tímu vo všeobecnosti takisto prevádzkuje a koordinuje Hračkárnicu. Aktivity organizuje v spolupráci s dobrovoľníkmi a službami z komunity. Koordinátorom často pomáha asistent Hračkárnice. Niektoré aktivity realizuje koordinátor a/alebo asistent osobne, iné zabezpečujú dobrovoľníci alebo pracovníci.

2.3. Ako mobilná Hračkárnica vyzerá?

Každá mobilná Hračkárnica je iná. Na rozdiel od klasických Hračkárnic tvoria mobilné Hračkárnice vybavené dodávky alebo karavany, ktoré možno pripojiť za akékoľvek vozidlo.

V závislosti od situácie nimi môžu byť aj nákladné bicykle alebo iné dopravné prostriedky šetrné k životnému prostrediu.

S **klasickými Hračkárnicami majú spoločné** tieto prvky:

- Sú to **bezpečné priestory zohľadňujúce potreby rodín a detí**, v ktorých sa cítia vítané deti aj dospelí a v ktorých sa môžu voľne pohybovať a skúmať ich.
- Sú **dostupné** všetkým vrátane detí a dospelých s osobitnými potrebami a/alebo so zdravotným znevýhodnením.
- **Rodičia (alebo iní opatrovníci) musia zostať** so svojimi deťmi, pokiaľ sú v Hračkárnici. V tomto sa líšia od bežných centier VSRD, v ktorých rodičia zverujú svoje deti do opatery členovi personálu.

koberce a podložky na vytvorenie bezpečného a mäkkého priestoru na hranie pre menšie deti

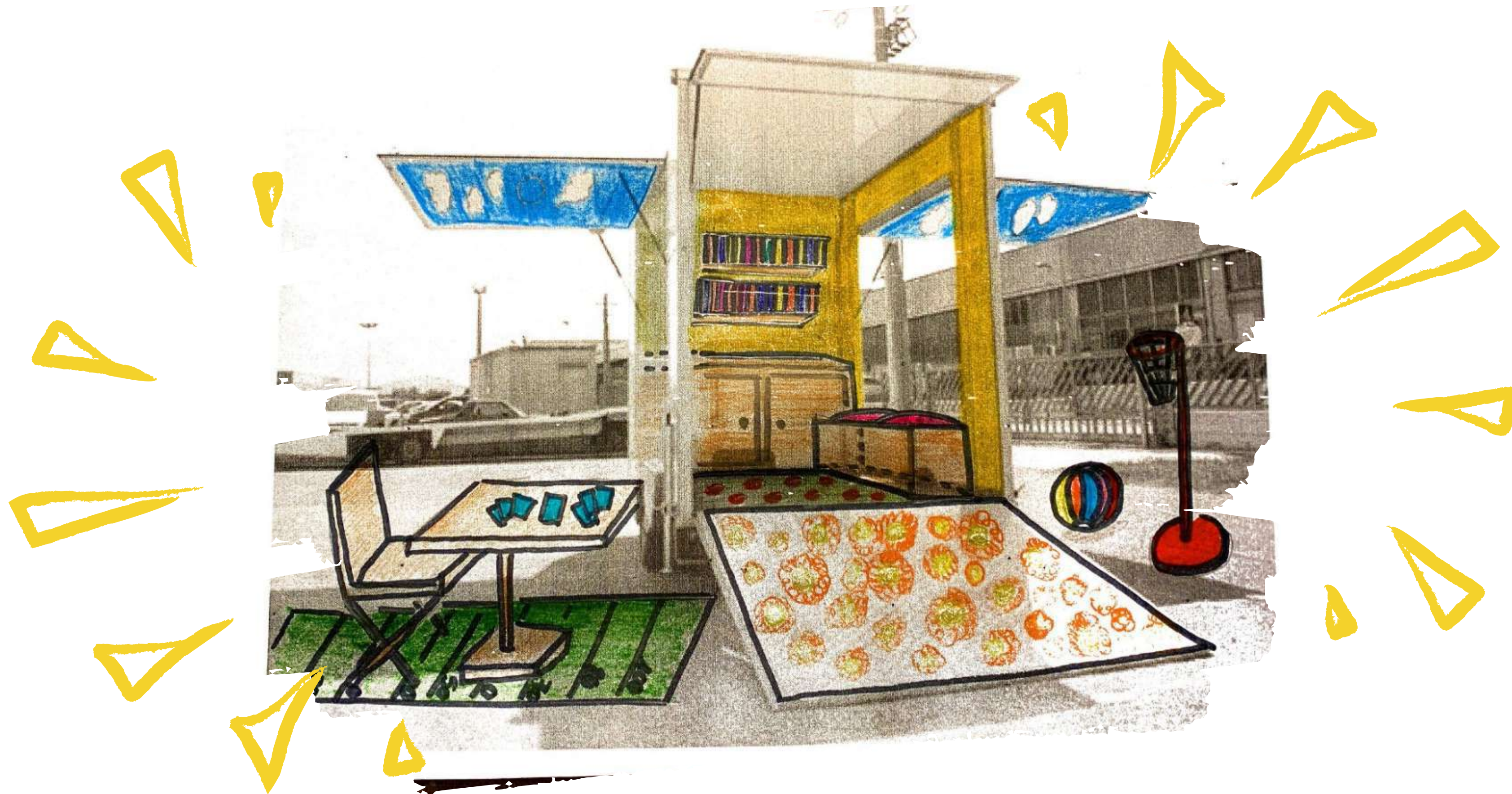

modulový a ľahký nábytok na vytvorenie priestoru na hranie v parkoch, na námestiach a v komunitných priestoroch

krabice a poličky na hračky, materiály a knihy

Mobilná Hračkárnica by v ideálnom prípade mala byť ako **čarovná škatulka**, ktorá sa otvorí a vytvorí pritom okolo seba priestor na hranie a učenie a zároveň deťom umožní vstúpiť do nej, aby sa tam mohli hrať alebo si nájsť hračky a knihy, ktoré sa im páčia.

2.4. Čo sa skrýva v mobilnej Hračkárnici?

Mobilné Hračkárnice obsahujú **hračky a materiály primerané veku**, pomocou ktorých možno usporiadať inkluzívne hravé činnosti pre deti z rôzneho prostredia a s rôznymi schopnosťami vo veku od 0 do 10 rokov. Obsahujú samostatný súbor hračiek a materiálov na hru a aktivity vonku.

vodné hračky

farby a kriedy

dúhové prikrývky, obruče, lopty

rôzne výtvarné pomôcky, ako napríklad ceruzky, nožnice, lepidlo, papier

bábky a bábkové divadlo

vzdelávacie materiály, ako napríklad knihy

2.5. Aké aktivity možno robiť v mobilnej Hračkárnici?

Medzi príklady aktivít patria:

- Spoločné hranie
- Skupinové hry a súťaže
- Čítanie s rodičmi a deťmi
- Medzigeneračné aktivity
- Ručné práce a vyrábanie hračiek
- Prechádzky v prírode
- Stretnutia rodičov
- Semináre alebo informačné stretnutia pre rodičov v spolupráci s inými komunitnými službami

Hľadáte viac zdrojov?

Inšpirácie na celoročné aktivity nájdete v **kartách na aktivity**, ktoré sú súčasťou tohto súbora nástrojov.

Takisto si môžete pozrieť iné zdroje vypracované pre klasické Hračkárnice a iné zariadenia na rozvoj v ranom detstve:

- **Súbor nástrojov s kartami na aktivity Kahane**
- **[Play for Inclusion Handbook](#)** (Príručka s názvom Začlenenie hrou)
- **["Let's Play" Activity Cards: Play-Based Activities for healing and learning - ISSA](#)** (Karty na aktivity s názvom „Podme sa hrať!“ - Aktivity zamerané na zotavenie a učenie sa hrou formou – ISSA)
- **[Free Therapeutic Stories for Ukrainian Children](#)** (Bezplatné terapeutické príbehy pre ukrajinské deti)

2.6. Mobilné Hračkárnice: nielen vonku

V mobilných Hračkárniciach **prepojených** s klasickou Hračkárnicou v tom istom regióne nemusí byť vždy rovnaká ponuka hračiek a hier. **Tieto materiály** si mobilné Hračkárnice môžu a mali by si ich **požičiavať z klasických Hračkárnic** a knižníc hračiek s cieľom pravidelne obmieňať svoj „katalóg“, aby deťom a rodinám prinášali nové a rozmanité druhy aktivít.

Ak mobilná Hračkárnica nie je prepojená so žiadnou klasickou Hračkárnicou, musí sa spoliehať dodanie materiálov zvonka. Zvážte prijímanie darov v podobe hračiek od verejnosti a miestnych podnikov. Môžete zorganizovať prejazd autom cez komunitu alebo ho skombinovať s podujatím na získanie finančných prostriedkov.

Po prijatí darov všetky vyzbierané hračky prezrite a do svojej ponuky vyberte vekovo primerané a bezpečné/čisté hračky.

Zoznam vekovo primeraných hračiek nájdete v **prílohe 1**.

Mobilná Hračkárnica

prepojené

Klasická Hračkárnica

Mobilná Hračkárnica v sebe prepája celú škálu služieb.

Na rozdiel od klasických Hračkárnic sa mobilné Hračkárnice môžu premiestňovať a dosiahnuť rôzne komunity a prinášať občasné semináre a aktivity založené na hre deťom a rodinám v odľahlých a vidieckych oblastiach a oblastiach s nedostatočnou dostupnosťou služieb. **Mobilné Hračkárnice však nie sú určené len do vonkajších priestorov,** keďže počasie nám celoročne nedovoľuje tráviť celý čas vonku.

Mobilné Hračkárnice treba chápať aj ako vonkajšiu nadstavbu iných služieb. Môžu sa zriadiť v blízkosti škôl, kostolov, komunitných centier, knižníc, centier pre utečencov a iných miest, ktoré sú už v prevádzke a majú vnútorné vykurované priestory, no v ktorých deti a rodiny nemajú príležitosti na hranie.

Pravidelným zriaďovaním mobilnej Hračkárnice v blízkosti inej miestnej služby sa vysokokvalitné aktivity založené na hre približujú deťom a rodinám a zároveň podporujú prístup k miestnym formálnym službám. Podľa počasia a potrieb a želaní detí a rodín môžete aktivity usporiadať vnútri alebo vonku. Mobilné Hračkárnice sú vybavené flexibilnými materiálmi, ktoré môžete prispôbiť situácii, či už sa hráte pod strechou alebo v prírode.

Počas chladnejších dní môžete mobilné Hračkárnice zriadiť napríklad v blízkosti centra pre utečencov a aktivity môžete realizovať vo voľnej miestnosti vnútri. Hračky a nábytok z mobilnej Hračkárnice môžete preniesť na jeden deň dnu. Vonku následne môžete robiť špeciálne aktivity (inšpirácie na zimné aktivity nájdete v kartách na aktivity).

2.7. Nadviazanie kontaktu s inými miestnymi službami

Medzi funkcie mobilnej Hračkárnice patrí aj to, že je **jednotným kontaktným miestom**, na ktorom sa rodičia a rodinní príslušníci môžu stretávať s rôznymi odborníkmi z praxe, a to buď individuálne, alebo v rámci skupinových aktivít. Úlohou miestneho akčného tímu je zaistiť, aby sa komunitné služby zapájali do návrhu a prevádzky Hračkárnice a usporadúvali aktivity a workshopy pre deti, opatrovníkov a iných odborníkov z praxe. Hračkárnice sú mostom medzi domovom a službami z oblasti zdravotníctva, vzdelávania, sociálnej oblasti a kultúry, ako aj medzi jednotlivými službami v komunite.

Pracovníkom Hračkárnice sa odporúča, aby **zmapovali komunitu** s cieľom identifikovať potenciálne osoby, organizácie, skupiny a štruktúry, ktoré možno nejakým spôsobom zapojiť a ktoré môžu prispieť k úspechu Hračkárnice. Môžete na to použiť napríklad takúto tabuľku:

Meno a priezvisko	Pracovná pozícia	Opis pracovného miesta	Organizácia	Inštitučný partner	Známe projekty VSRD	Kontakt

Do tohto zoznamu môžete zahrnúť **projekty v oblasti raného detstva, centrá pre deti a rodiny, školských mediátorov a vzdelávacie zariadenia, poradcov a poradenské tímy, iné knižnice hračiek, škôlky a školy, tímy pracujúce na miestnych projektoch, sociálne služby, zdravotníckych pracovníkov a miestne samosprávy.**

Zabezpečte, aby boli informácie o týchto službách jasne viditeľné a jednoducho dostupné pre rodiny. Informácie by mali byť **vizuálne pútavé** a kľúčové informácie by sa mali podávať spôsobom vhodným aj pre negramotných rodičov. Napríklad môžete vystaviť fotografie členov personálu spolu s ich menami a fotografie užitočných kontaktných osôb a miest (napr. miestna škôlka spolu s telefónnym číslom).

Všetci pracovníci Hračkárnice by mali byť oboznámení s *Dohovorom OSN o právach dieťaťa* a mali by ochotne podporovať práva detí na ochranu pred všetkými formami násilia, zneužívania, trestov a krutosti. Ak si pracovníci všimnú alebo započujú niečo, čo v nich vyvolá obavy o bezpečnosť a blaho dieťaťa, je dôležité, aby poznali služby na ochranu detí v danom regióne, využili informácie z mapovania komunity a vzali si na zodpovednosť kontaktovanie týchto organizácií v mene dieťaťa. Viac informácií o rozpoznávaní znakov zneužívania detí nájdete v dokumente **Domestic violence, child abuse and neglect Guidelines for Play Hub staff** (*Usmernenia pre pracovníkov Hračkárnice k domácejmu násiliu, zneužívaniu a zanedbávaniu detí*)

Chcete sa o Hračkárniciach dozvedieť viac?

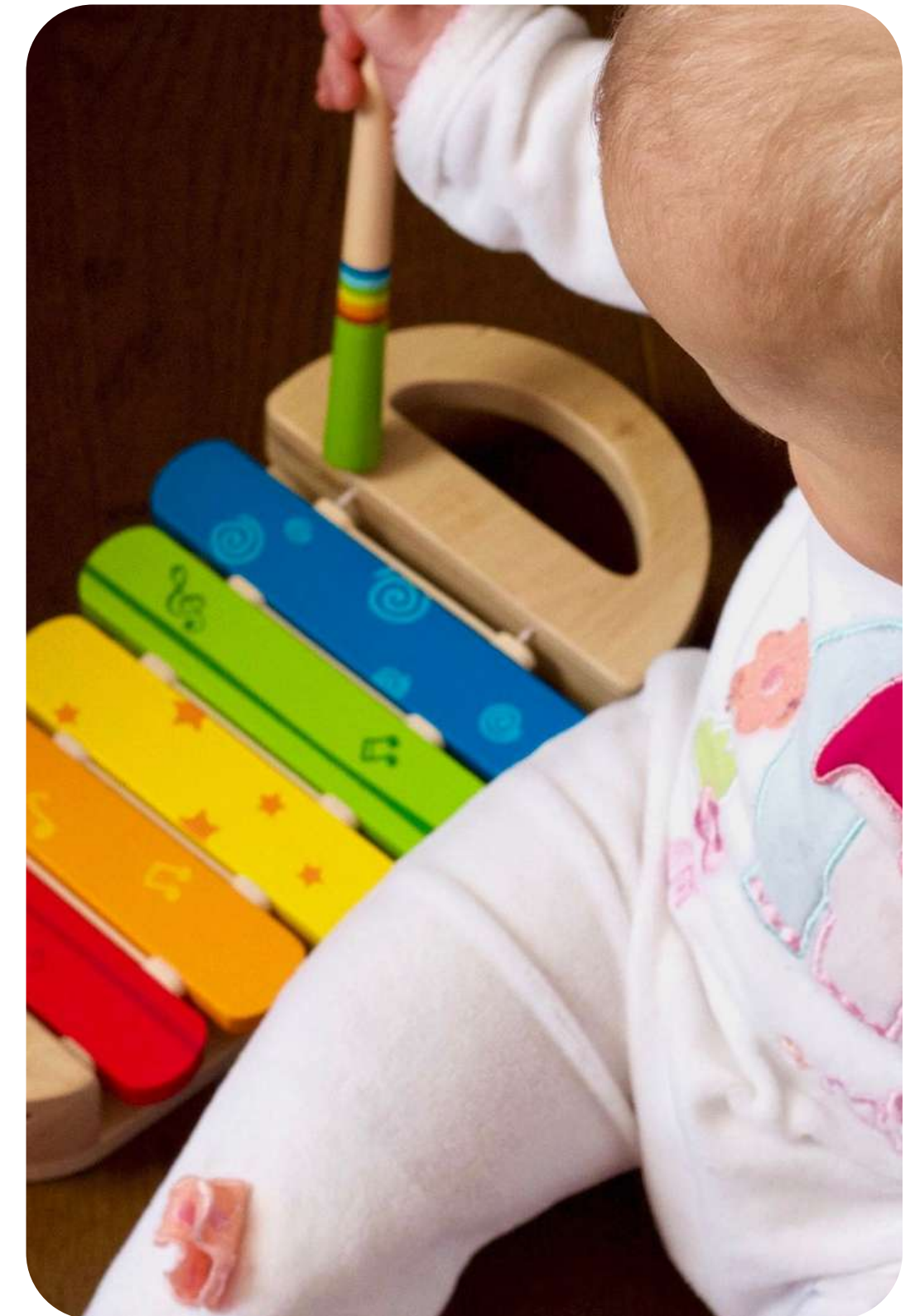
Pozrite si tieto zdroje:

- **Operating Guidelines for regular Play Hubs** (Usmernenia k prevádzke klasických Hračkárnic) – táto príručka obsahuje kľúčové informácie o zriadení Hračkárnice. Odporúčame vám, aby ste si ich prečítali ešte pred zriaďovaním mobilných Hračkárnic, keďže mnohé všeobecné zásady a odporúčania platia aj pre mobilné verzie.
- **What Works Guide** (Príručka osvedčených postupov): Táto príručka obsahuje odporúčania pre odborníkov z praxe a miestne orgány týkajúce sa kvalitného poskytovania vzdelávania a starostlivosti v ranom detstve (VSRD) v Hračkárniciach.
- **Často kladené otázky**: Tento dokument obsahuje prehľadné zhrnutie informácií o Hračkárniciach, pričom sa venuje odpovediam na často kladené otázky.

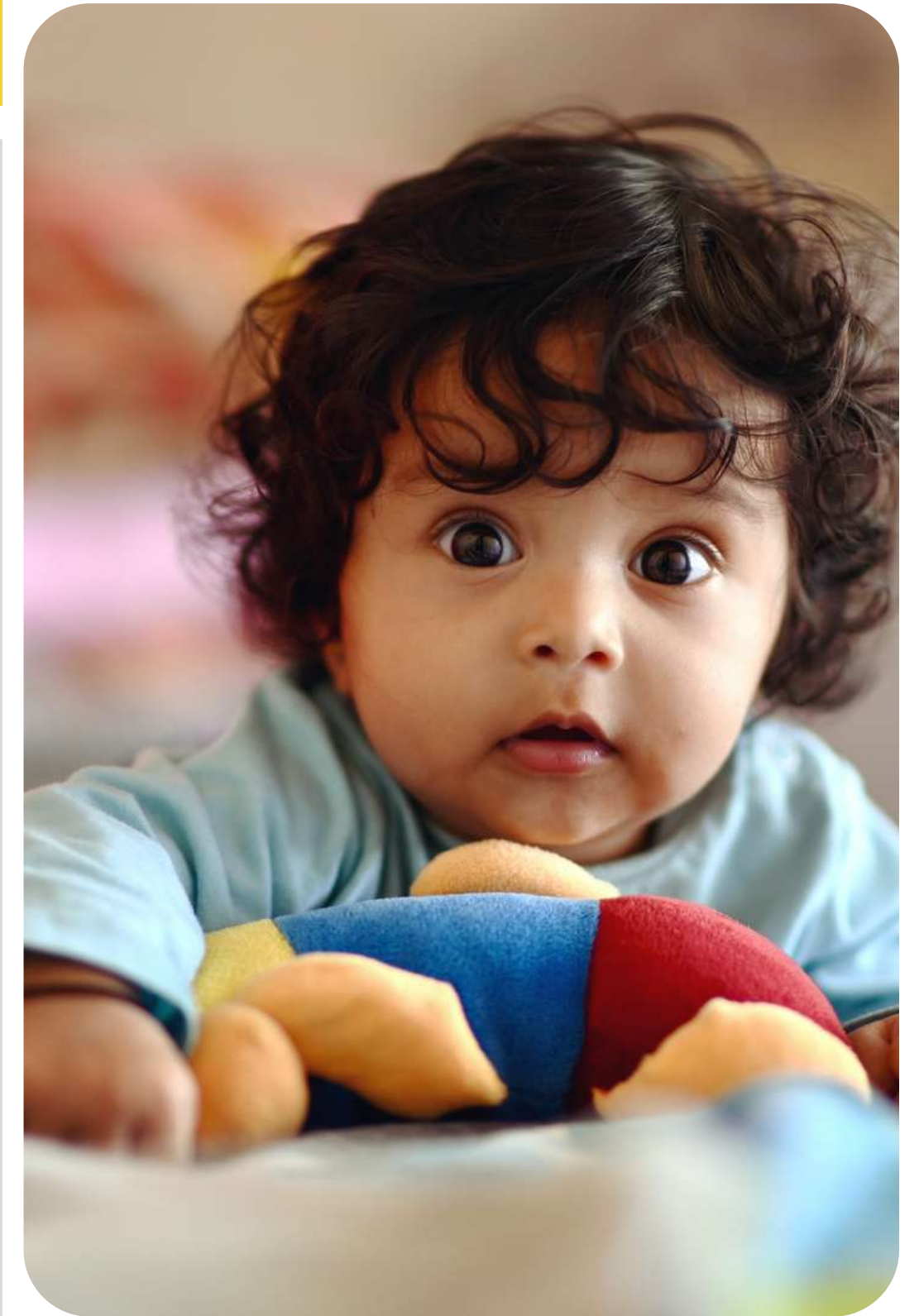

2.8. Príklady vhodných hračiek podľa vekovej kategórie

Vek	Typ hračky	Zručnosti
<p style="text-align: center;">6 mesiacov</p>	<ul style="list-style-type: none"> - hračky na akciu/reakciu - skladačky - lopta s textúrou - hudba - hračky podnecujúce lezenie 	<ul style="list-style-type: none"> - Začínajú ovládať svoje telo. - Pri sedení potrebujú už len malú pomoc. - Súbežné činy (napr. búchajú hrkálkou a kričia zároveň). - Keď im niečo spadne, začínajú to hľadať.

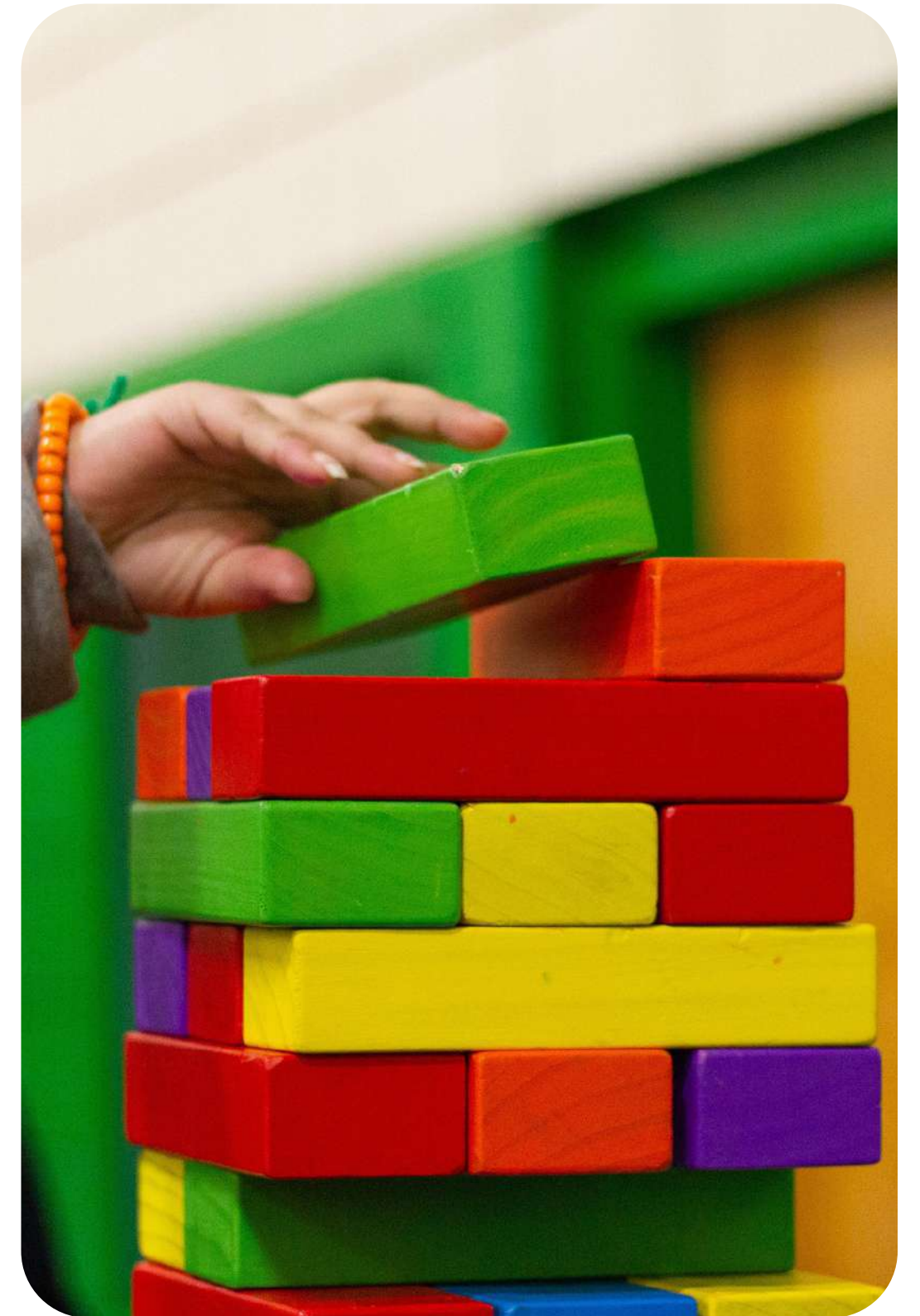
Vek	Typ hračky	Zručnosti
<p>7 – 8 mesiacov</p>	<ul style="list-style-type: none"> - hračky podnecujúce fyzický vývoj, ako napríklad kráčanie/lezenie - hračky na rozlišovanie tvarov - prekvapivé zvuky - hračky na akciu/reakciu - skladačky - nádoby na vkladanie a vyberanie predmetov - hračky s ciferníkmi a páčkami (hračkárske telefóny) - hračky na triedenie a stavebnice 	<ul style="list-style-type: none"> - Udržia vlastnú váhu a keď sa niečoho držia, vedia sa postaviť. - Rozpoznávajú hlasy a svoje meno. - Začínajú šťuchať a strkať do vecí. - Predmety uchopujú celou rukou. - Rady sa pozerajú na zložité predmety. - Menia polohu, aby lepšie videli. - Začínajú si rozvíjať jemné motorické zručnosti (napr. zdvíhajú malé predmety pomocou palca a ukazováka). - Keď im skryjete hračky, chápu, že nezmizli, ale stále niekde sú.

Vek	Typ hračky	Zručnosti
<p>9 – 11 mesiacov</p>	<ul style="list-style-type: none"> – skladačky, hračky na triedenie a stavebnice – hračky podnecujúce lezenie/chôdzu – hračky s ciferníkmi a tlačidlami – hračky na rozvoj jazyka – knihy – základné hračky na hranie rolí – hračky na rozlišovanie tvarov – skladačky podnecujúce vizuomotorickú koordináciu 	<ul style="list-style-type: none"> – Sedia samy. – Naťahujú sa za hračkami bez toho, aby spadli. – Dokážu chytiť zavesený predmet alebo loptu, ktorá sa kotúľa priamo k nim. – Dokážu zobrať hračku z jednej ruky do druhej. – Začínajú robiť posunky (napr. zdvíhajú ruky, keď chcú, aby ste ich zodvihli). – Vedia, že menšie predmety sa zmestia do väčších. – Vedia kráčať, ak ich držíte za obe ruky. – Pri lezení vnímajú hĺbku. – Dokážu reagovať na jeden alebo dva príkazy.

Vek	Typ hračky	Zručnosti
12 – 18 mesiacov	<ul style="list-style-type: none"> - hračky na ťahanie a tlačenie - stavebnicové súpravy - hračkárske súpravy - domčeky pre bábiky - hudobné nástroje - stavebnice - skladačky s výčnelkami 	<ul style="list-style-type: none"> - Začínajú chodiť, ale ľahko spadnú. - Dokážu prepojiť dve myšlienky, vďaka čomu sa začínajú rodiť plány a správanie. - Začínajú zaobchádzať s predmetmi vhodným spôsobom (napr. objímajú plyšových medvedíkov). - Vyslovia prvé slovo.

Vek	Typ hračky	Zručnosti
<p>18 – 24 mesiacov</p>	<ul style="list-style-type: none"> - hračky zlepšujúce vizuomotorickú koordináciu - autá, nákladné autá, vlaky a iné vozidlá - hračkárske domáce potreby - bábiky a príslušenstvo k bábikám (kočík, kolíska, vysoká stolička) - knižky s rôznymi textúrami a pestrofarebnými obrázkami - kočiariky - veľké farbičky, plastelína 	<ul style="list-style-type: none"> - Sú veľmi mobilné. - Dokážu tlačiť a ťahať predmety. - Dokážu hodiť loptu. - Dokážu položiť jednu kocku na druhú. - Dokážu sa riadiť jednoduchými pokynmi. - Ovládajú okolo 50 – 200 slov.

Vek	Typ hračky	Zručnosti
2 – 3 roky	<ul style="list-style-type: none"> - tematické hračkárske súpravy - pretekárske autíčka - základné hračky na hranie rolí - športové hračky - krabice s hračkami - predvádzanie rolí - plyšové zvieratká a bábiky - stavebnice - knihy - farbičky, omaľovánky, netoxické farby a plastelína - jednoduché skladačky - hračky na základné počty - hudobné hračky - hračkárska kuchyňa s hračkáskym jedlom a kuchynskými potrebami 	<ul style="list-style-type: none"> - Začínajú skákať a poskakovať. - Chápu, čo je bezpečné a čo je nebezpečné. - Rady sa hrajú s inými deťmi. - Dobrá vizuomotorická koordinácia. - Rady šúľajú a trhajú plastelínu. - Mali by byť schopné odložiť si hračky. - Spájajú slová do jednoduchých viet. - Než začnú kresliť, povedia vám, čo idú kresliť. - Páči sa im, keď majú pri kreslení na výber veľa farieb. - Dokážu sa hrať samy, dokážu zložiť skladačku.

Vek	Typ hračky	Zručnosti
3 – 4 roky	<ul style="list-style-type: none"> – bábiky a príslušenstvo – hračkárske súbavy a figúrky postavičiek – hranie rolí – autíčka a hračky na diaľkové ovládanie – hračky na tvorivé aktivity – vedecké hračky – jednoduché maňušky – kostýmy a rekvizity – obrázkové knižky a knihy rozprávok – hračky na učenie tvarov, farieb, čísiel a písmen – stredne náročné skladačky – jednoduché stolové hry – rôzne športové lopty, napr. futbalové lopty, skákavky – kostýmy a príslušenstvo 	<ul style="list-style-type: none"> – Vedia skákať a poskakovať. – Majú rady loptové hry, beh a naháňačky. – Uvedomujú si, že kresby môžu vyzeráť ako tváre a ľudia. – Vedia vyrobiť postavy z plastelíny. – Pri hre sa často hrajú na niekoho iného a rady sa prezliekajú. – Rady počúvajú o kamarátoch a príbuzných a páči sa im, keď sú medzi ľuďmi obľúbené. – Začínajú prejavovať náklonnosť a empatiu voči postavám z príbehov. – Do malieb a kresieb vpisujú mená a názvy. – Chápu, že myšlienky a pocity iných ľudí sa líšia od ich myšlienok a pocitov.

Vek	Typ hračky	Zručnosti
<p>5 – 6 rokov</p>	<ul style="list-style-type: none"> - hračky podnecujúce tvorivý prejav - zábavné hračky - skladačky s rámom s 25 až 50 dielikmi - hry na zdvíhanie alebo rovnováhu - jednoduché kartové hry a obrázkové bingo 	<ul style="list-style-type: none"> - Kreslia rozpoznateľné obrázky. - Uvádzajú dôvody a riešia problémy. - Vedia usporiadať predmety podľa poradia a zaradiť ich do jednoduchých kategórií. - Dokážu vysvetliť hry iným deťom. - Povedia, keď je niečo „akože“ a keď je niečo „naozaj“.

Vek	Typ hračky	Zručnosti
7 – 8 rokov	<ul style="list-style-type: none"> - hračky na experimentovanie: vedecké pomôcky, ako sú magnetky, ďalekohľad a lupa - švihadlo a hojdačky - umelecké potreby - knihy - stavebnice	<ul style="list-style-type: none"> - Deti nadobúdajú čoraz väčšiu nezávislosť a skúmajú svet okolo seba. - Rozumejú zložitejším pravidlám, zapájajú sa do hry v skupine.

Vek	Typ hračky	Zručnosti
9 – 10 rokov	<ul style="list-style-type: none"> - hračky na šport v exteriéri, ako napríklad lopty, bicykle a kolobežky - stolové hry, ako napríklad scrabble, monopoly - strategické hry, ako napríklad šach - kartové hry - knihy (môžu byť aj zložitejšie) - hudobné nástroje 	<ul style="list-style-type: none"> - Deti sa v tomto veku obzvlášť rady venujú športu vonku. - U detí v tomto veku sa rozvíja zmysel pre schopnosti a zručnosti, preto ich zvyčajne bavia súťaže, ako aj hudobné nástroje. - Rozvíjajú si motorické zručnosti. - Strategické zručnosti.

3. Hra vonku

Teraz sa na chvíľu **vráťme do detstva**. Pravdepodobne ste veľa času radi trávili vonku. Vybavte si peknú spomienku a skúste si spomenúť, či tam vládla osobitá **vôňa**, ako okolo vás dopadalo **svetlo**, aká bola **teplota** či aké **zvuky** vás obklopovali.

Potešenie z pobytu vonku patrí medzi najúprimnejšie a najväčšie radosti z detstva. Mnohí dospelí si z detstva zachovali silné spomienky na chvíle strávené vonku. Pre mnohých to bolo **drahocenné miesto plné poznatkov, na ktorom sme objavovali a spoznávali svet**. Dnes už žiaľ deti nie sú nabádané k hraniu sa vonku tak, ako to bývalo v minulosti, a majú čoraz menší prístup k takýmto zážitkom.

Mobilné Hračkárnice však môžu ponúkať deťom a dospelým možnosť znova si vytvoriť vzťah s prírodou. Dajú sa flexibilne zriadiť a umožňujú organizovať aktivity na rôznych miestach v interiéri aj exteriéri. Na pravidelné zriaďovanie mobilnej Hračkárnice sa dokonale hodia ihriská, parky, námestia, lesy a školské dvory a ak to počasie dovoľí, môžu byť významným nástrojom na podporu hry a učenia sa vonku.

3.1. Definície hry

Hra je **slobodnou voľbou**, je **samoriadená** a **vnútorne motivovaná**. Táto aktivita nevedie k dosiahnutiu žiadneho vonkajšieho cieľa ani k odmene a je **základnou a neoddeliteľnou súčasťou zdravého vývoja** – či už ide o dieťa, alebo spoločnosť ako celok. Kľúčovou charakteristikou hry je, že je zábavná, neistá, náročná, flexibilná a neproduktívna.

Deti sa môžu hrať v rôznych prostrediach: v interiéri alebo exteriéri, pod dohľadom dospelého alebo bez neho, v každodenných priestoroch, v špeciálnych herných prostrediach alebo na miestach, ktoré si samy vyberú.

Hra môže mať aj rôzne podoby, pričom trebarozlišovať rôzne typy hier a procesov, ktoré prebiehajú, keď sa deti hrajú vonku. Na tento účel uvádzame niekoľko užitočných **definícií**, ktoré budú kľúčovou súčasťou tejto príručky:

Hra vonku

Za hru vonku možno považovať všetky druhy hry, ktoré sa odohrávajú v exteriéri. Hra je hnacou silou zdravého vývoja každého dieťaťa a hra vonku prináša jedinečné príležitosti na učenie, ktoré sa líšia od príležitostí na učenie v interiéri. Hra vonku neznamena len robiť interiérové aktivity vonku. Neznamena to len pustiť deti, aby sa hrali vonku. Učenie sa vonku je proces, v rámci ktorého sa teória a prax začleňujú do prírody a vonkajšieho prostredia. Vzdelávaním vonku si deti rozširujú obzory. **Programy vzdelávania vonku majú šesť charakteristických črt** (Gair, 1997):

1. Odohrávajú sa vonku, nemusí to byť v triede.
2. Deti sa priamo zapájajú.
3. Používajú sa reálne predmety na zapojenie všetkých zmyslov.
4. Namiesto učenia sa naspamäť sa skúmajú vzťahy medzi predmetmi a udalosťami.
5. K učeniu dochádza prostredníctvom praxe a skúseností so zapojením rôznych zmyslov.
6. Deti sa môžu zabávať v rôznom prostredí.

Voľná hra

Za voľnú hru sa považuje akýkoľvek typ hry, ktorý iniciujú deti a pri ktorom majú možnosť slobodne si vybrať materiál, prostredie a dej. Deti si môžu intuitívne vybrať učebný obsah primeraný ich vývojovému štádiu, pretože sa vo svojej podstate aktívne a rady učia.

Riskantná hra

Riskantná hra je napínavá a vzrušujúca forma fyzickej hry, ktorá so sebou prináša neistotu a riziko zranenia. Riskantná hra je v súčasnosti čoraz menej rozšírená, pre deti je však veľmi dôležitá. Umožňuje im naučiť sa, ako zostať v bezpečí, tým, že si rozvíjajú zručnosti na posudzovanie rizika, vytrvalosť, podnikavosť, sebaopoznanie a schopnosť riešiť problémy. Dodáva deťom aj väčší pocit samostatnosti a zvedavosti a môže mať pozitívny vplyv na sebaúctu. Existuje niekoľko typov riskantnej hry, medzi ktoré patria:

- **Velké výšky:** napr. lezenie po stromoch a vystavenie riziku pádu.
- **Velká rychlost:** napr. rychle hojďanie na hojdačke.
- **Nebezpečné nástroje:** napr. hranie sa s nožmi, sekerami alebo lanami, pričom hrozí riziko úrazu.
- **Nebezpečné prvky:** napr. hranie sa v blízkosti útesov, vodnej šachty či ohniska, kde hrozí pád.
- **Drsná hra:** napr. zápasy alebo bitky s inými deťmi a dospelými.
- **Zmiznutie:** napr. hry, pri ktorých deti zmiznú spod dohľadu dospelých, ako je bádanie osamote a hra bez dozoru.

Podľa literatúry zohrávajú dôležitú úlohu v riskantnej hre rodové úlohy, keďže rodičia k riskantnému správaniu častejšie povzbudzujú chlapcov a umožňujú im viac skúmať než v prípade dievčat (Brussoni a kol. 2015).

Viac informácií nájdete v tomto akademickom článku: Brussoni, M., Gibbons, R., Gray, C., Ishikawa, T., Sandseter, E. B. H., Bienenstock, A., ... & Tremblay, M. S. (2015). What is the relationship between risky outdoor play and health in children? A systematic review. *International journal of environmental research and public health*, 12(6), 6423-6454.

Hra s voľne dostupnými predmetmi

Hra s voľne dostupnými predmetmi je typ voľnej hry, pri ktorej deti skúmajú voľne dostupné predmety v prostredí a hrajú sa s nimi. Tento typ hry je založený na teórii, že voľne dostupné predmety nie sú preskriptívne a ponúkajú neobmedzené možnosti, čím rozvíjajú predstavivosť a samostatnosť detí. Medzi voľne dostupné predmety v praxi patria veci, ako napríklad:

- prírodné zdroje, ako je slama, blato a šišky
- stavebné materiály a nástroje, ako sú dosky, klince a kladivá
- odpadové materiály, ako sú staré pneumatiky a odrezky odkvapov,
- prirodzene sa vyskytujúce a miznúce javy, ako je voda, ľad, sneh, tieň, pavučiny, polotieň a dúha
- ľudia a živé veci
- náhodne nájdené predmety.

Prírodné prostredie poskytuje neobmedzené množstvo voľne dostupných predmetov s väčšími možnosťami na hranie než mnohé umelé hracie priestory.

Viac podrobností nájdete v týchto zdrojoch:

- Casey, T. & Robertson, J. (2019). Loose Parts Play: A Toolkit by Theresa Case & Juliet Robertson. Inspiring Scotland.
- McClintic, S. (2014). Loose parts: Adding quality to the outdoor environment. Texas Child Care Quarterly, 38(3).
- Robertson, J. (2022) The Ultimate Loose Parts Play Resource List for Developing your Early Years Outdoor Provision. CreativeSTAR

Hra v prírode

Hra v prírode je typ hry, ktorý spočíva v priamej, viaczmyslovej a fyzickej interakcii s prírodou. Neznamená len hru v prírode, ale najmä hru s prírodou. Zážitok z priamej manipulácie s prírodnými materiálmi sa nedá ničím nahradiť, a to ani s najlepším vybavením a materiálmi, ktoré dnes máme na trhu. Hra v prírode umožňuje deťom skúmať „otvorené“ materiály a učia sa pri nej samostatne myslieť, čo úzko súvisí s voľnou hrou. Pri hre vonku však prebiehajú aj ďalšie procesy. Voľná hra v prírode ponúka v rámci týchto procesov neobmedzenú rozmanitosť možností a umožňuje deťom vytvoriť si užší vzťah s prírodou a lepšie chápať jej cykly a pravidlá.

Treba však uviesť, že tieto typy hier sa **navzájom nevycludujú**. To znamená, že napríklad hra s voľne dostupnými predmetmi môže byť voľnou hrou, keď deti napríklad voľne skúmajú kamene a iné voľne dostupné predmety, ktoré nájdu v prírode. Napríklad lezenie po stromoch a spoznávanie textúry, šírky a druhov stromov, na ktoré sa dá najľahšie vyliezť, môže byť riskantnou hrou, ako aj hrou v prírode. Aj keď tieto typy hier spolu súvisia a často sa prekrývajú, sú mierne odlišné a kladie sa v nich dôraz na rôzne aspekty hry.

3.2. Prečo je hra vonku dôležitá?

Spoločnosť v súčasnosti čelí mnohým zmenám a deti majú čoraz menej času na hru vonku.

Globalizácia, rozmach technológií a rast miest spôsobili, že väčšina detí žije v mestách s obmedzeným prístupom do prírody. Prostredie na hranie sa presunulo dovnútra, kde majú dospelí väčšiu kontrolu a môžu deti zamestnať štruktúrovanými činnosťami. Vonkajšie prostredie slúži len na prestávky, aby si deti pochodili a trochu sa prebehli.

Význam hry na čerstvom vzduchu v živote detí sa príliš často popiera, chápe nesprávne alebo ignoruje, čo vedie k sedavému spôsobu života a odlúčeniu od prírody.

Hra vonku však môže byť pre deti významným **prínosom**.

Prínosy hry vonku

1

Hra vonku umožňuje kontakt v prírodnými živlami:

Vonku deti vnímajú svet **všetkými zmyslami**. Tvár im zohrieva letné slnko a na pokožke cítia zimný chlad. Na jeseň počujú vietor v korunách stromov a na jar cítia množstvo nových vôní.

Prostredníctvom sluchu a čuchu sa deti môžu naučiť dôležité veci, ktoré očami nevidia. Hra v otvorenom prostredí okrem toho podporuje vyššiu pozornosť a duševné blaho tým, že umožňuje voľnú hru.

Hra vonku môže poskytovať jedinečné podnety. Konáre, kamene, kvety, hlina a iné prvky sú otvorenými materiálmi, čo znamená, že deti môžu do manipulácie s nimi zapojiť svoju predstavivosť. Tým, že im umožníme objavovať prírodu, rozvíjame u nich schopnosti, ako sú divergentné myslenie, tvorivosť a riešenie problémov.

Trávením času vonku deti nadväzujú vzťah s prírodou. Spoznávajú prírodné cykly a to, ako ovplyvňujú rastliny a zvieratá. Objavovaním sveta si deti môžu rozvíjať vedomosti a empatiu voči iným živým organizmom a vytvárať si citovú väzbu k prírode, čo sa neskôr premieta do **ekologického uvažovania a udržateľného správania**.

2 Hra vonku predstavuje príležitosť na voľnú a riskantnú hru

Dnešná spoločnosť neprikladá dostatočný význam riziku vo vývoji detí. Kultúra strachu viedla k podceňovaniu schopností detí a k vytvoreniu prostredia, v ktorom sa **deti nemôžu na základe skúseností naučiť, ako zostať v bezpečí.**

Pri riskantnej hre majú deti možnosť zažiť napätie a vzrušenie a zároveň pritom musia vyhodnocovať riziko.

To podporuje dôležité zručnosti, ako sú vytrvalosť, podnikavosť, sebapoznanie a riešenie problémov, zatiaľ čo voľná hra deťom dodáva aj väčší zmysel pre samostatnosť a zvedavosť.

3 Hra vonku prináša nové možnosti socializácie

Hra vonku prináša nové možnosti socializácie, ktoré existujú len vo voľnom prostredí. Keďže vonkajší priestor je otvorený a nepredvídateľný, **ponúka deťom väčšie možnosti na vytváranie spoločných cieľov a rozvíjanie vedúceho postavenia a kamarátstva medzi rovesníkmi.**

Pobyt v skupine vonku znamená, že deti **musia spoločne hľadať riešenia problémov, čo posilňuje ich sociálne kompetencie.** Pri diskusii o tom, ako používať prírodné materiály na hru alebo výtvarné práce, si deti precvičujú vyjadrovanie svojich názorov a potrieb.

Problémy, ako napríklad občas náročné poveternostné podmienky, si vyžadujú vzájomnú podporu. Zvládanie týchto problémov posilňuje skupinové väzby. Okrem toho vonkajší priestor umožňuje deťom rozhodnúť sa, kedy chcú byť s ostatnými a kedy sa chcú hrať samy, vďaka čomu majú **väčšiu možnosť výberu než v menších a preplnených miestnostiach.**

4 Hra vonku môže zlepšiť fyzické a duševné zdravie detí

Existujú dôkazy o tom, že dnešné deti viac ako kedykoľvek predtým trpia detskými **chronickými chorobami, ako sú obezita, astma, ako aj porucha pozornosti/hyperaktivita (ADHD) a nedostatok vitamínu D**, ktoré úzko súvisia s rozšírením technológií a sedavým spôsobom života v interiéri. Viaceré štúdie okrem toho potvrdzujú, že deti, ktoré trávia viac času vonku, sú aktívnejšie, čo môže zlepšovať **fyzickú a duševnú pohodu detí** (McCurdy a kol., 2010; Bento & Dias, 2017).

Pokiaľ ide o **fyzické zdravie**, čas strávený vonku môže zvýšiť fyzickú aktivitu a znížiť riziko obezity u detí (Stone a Faulkner, 2014). Otvorené priestory umožňujú deťom voľnejší pohyb a podnecujú ich k pohybu, čo takisto zlepšuje motorické zručnosti. Pri hre vonku deti ťažia z toho, že sú vystavené slnečnému žiareniu, prírodným živlom a otvorenému priestranstvu, čo prispieva k rozvoju kostí, silnejšiemu imunitnému systému a pohybovým návykom (Dyment a kol., 2008 v Bento & Dias, 2017).

Pobyt na čerstvom vzduchu významne prospieva aj **duševnému zdraviu**. Štúdie ukazujú, že pobyt vonku v blízkosti prírody môže výrazne znížiť príznaky depresie a úzkosti a pôsobí ako prirodzený zmierňovač vplyvu stresujúcich životných udalostí na deti. Príroda môže takisto zlepšiť pozornosť, čo je mimoriadne prospešné pre deti s ADHD. Podstatou týchto štúdií je, že príroda môže odbúrať duševnú únavu, ktorá sa dostavuje po dlhšom sústredení a ktorá sa môže prejaviť v podobe ťažkostí so sústredením sa na úlohy, podráždenosti a rozptýlenosti (Bento a Dias, 2017).

V neposlednom rade môže prístup k prírode **znižovať nerovnosti v oblasti zdravia** tým, že podporuje fyzickú aktivitu a **chráni pred biologickými účinkami stresu spojeného s chudobou** (Bento a Dias, 2017).

Zhrnutie zdravotných prínosov hry vonku

- zvyšuje fyzickú aktivitu
- znižuje obezitu
- zlepšuje motorické zručnosti
- rozvoj kostí
- silnejší imunitný systém
- zmierňuje depresiu
- zmierňuje úzkosť
- zlepšuje ADHD
- zmierňuje duševnú únavu

3.4. Hra vonku pre deti so zdravotným znevýhodnením

Napriek tomu, že prínosy hry vonku sa dôkladne skúmajú, deti so zdravotným znevýhodnením sú v týchto štúdiách často ignorované alebo do nich nie sú zahrnuté. Väčšine ľudí sa niektoré materiály alebo infraštruktúrne prekážky zdajú „banálne“ alebo „neviditeľné“, no pre deti so zdravotným znevýhodnením sú veľmi frustrujúce. V mnohých prírodných priestoroch sú **dohľad a zručnosti personálu potrebné na začlenenie detí so zdravotným znevýhodnením zvyčajne obmedzené** (Horton, 2017). Medzi ďalšie prekážky patria **príliš starostliví opatrovníci**, ktorí obmedzujú možnosť detí zapojiť sa do hry vonku, ako aj dizajn hračiek a nástrojov, s ktorými nemusí byť pre niektoré deti ľahké manipulovať.

Ak však majú byť vonkajšie priestory inkluzívne, musia byť prispôsobené nielen tým, ktorí sú aktívni a radi sa zapájajú do riskantnej hry, ale aj tým, ktorí sú nesmelí a chcú najprv len sledovať, preskúmať situáciu a pomaly sa začať zapájať až po tom, ako naberú odvahu.

Čím širšiu škálu hier a spôsobov hrania sa prostredie podporuje, tým je inkluzívnejšie voči deťom so širokou škálou schopností a potrieb (Casey, 2011).

Hra vonku musí zohľadňovať potreby všetkých detí.

Napríklad pokojný, **chránený priestor s hladkým povrchom** a kontrastnými farbami môžu uprednostňovať **deti s kognitívnymi alebo zmyslovými poruchami**; **rôzne povrchy a výšky** môžu uľahčiť účasť deťom so **zníženou pohyblivosťou**; **sedenie tvárou v tvár** oveľa viac vyhovuje deťom s **poruchami sluchu**, pretože im umožňuje ľahšiu komunikáciu s ostatnými.

Ak sa deťom so zdravotným znevýhodnením umožní prístup k hre vonku, môže mať prínos aj pre ne. **Zlepšovanie motorických zručností**, ako je **rovnováha**, **uvedomovanie si vlastného tela a priestorové zručnosti**, môže byť pre deti so zdravotným znevýhodnením náročné z dôvodu zníženej pohyblivosti. Ak sa im však možnosti hry vonku ponúknu hravým spôsobom, môžu si tieto schopnosti rozvíjať bez toho, aby to vnímali ako povinnosť.

Vonkajšie aktivity môžu **zmierniť príznaky stresu, úzkosti a depresie**. Keď sa deti so zdravotným znevýhodnením a so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami nachádzajú v prostredí veľmi odlišnom od ich domova, môžu zažívať väčší stres. **Pravidelné trávenie času vonku môže mať veľký význam.**

Pobyt vonku okrem toho poskytuje príležitosti na rozvoj sociálnych zručností. Otvorené priestory dávajú deťom príležitosti na posilnenie väzieb medzi kamarátmi a vytváranie spoločných cieľov. Otvorené priestory sú okrem toho flexibilnejšie a umožňujú deťom vybrať si, do akej miery chcú byť s ostatnými. Napríklad **deti s poruchou autistického spektra môžu potrebovať viac času osamote na reguláciu zmyslových podnetov a vonkajšie prostredie im umožňuje slobodnejšie sa rozhodnúť, ako dlho chcú byť s ostatnými.**

Deti s autizmom môžu mať problémy so štruktúrovanou hrou a vo všeobecnosti uprednostňujú voľnosť vonkajších priestorov, ktoré ponúkajú fyzické výzvy, zmyslové vnemy a sociálnu interakciu. Deti s poruchou autistického spektra majú rady najmä senzomotorickú hru, ktorá má príčinu a následok a je opakovaná a rituálna (Fahy, Delicate a Lynch, 2021). Tieto deti môžu zažívať veľké potešenie zo senzorickej hry, ako je behanie, točenie sa a sledovanie točiacich sa predmetov, čo je jednoduchšie vonku než v uzavretom priestore s umelým osvetlením a hlučnou triedou.

Elektrické osvetlenie môže pre niektorých vydávať len nepostrehnuteľný bzukot, ktorý však môže deťom s poruchou autistického spektra spôsobovať veľké ťažkosti.

3.5. Akú úlohu zohráva personál Hračkárnice?

Predtým, ako začneme plánovať vonkajšiu aktivitu, je dôležité zamyslieť sa nad úlohou personálu mobilnej Hračkárnice.

Umožnite kontakt.

Príroda je pre deti miestom plným poznatkov, ktoré sa nedá ničím nahradiť, a povinnosťou nás dospelých je umožniť im prístup do prírody. Je dôležité, aby dospelí oceňovali úlohu hry vonku a dokázali deťom dať čo najviac príležitostí na hru v prírode.

Posúďte riziká.

Deti potrebujú v prírode dodatočnú ochranu – fyzickú aj psychickú. Znamená to, že dospelí sú povinní nie hru obmedzovať, ale zabezpečiť čo najväčšie bezpečie pri hre. Keď nejaká činnosť presahuje pohybové alebo intelektuálne schopnosti dieťaťa, môže predstavovať skutočné nebezpečenstvo alebo hrozbu. Každé dieťa je jedinečné a riziko, ktoré je pre jedno dieťa prijateľné, nemusí byť prijateľné pre iné dieťa, v závislosti od ich schopností. Je dôležité zabezpečiť, aby boli deti na hru vonku vhodne oblečené (zvážte hrejivosť a odolnosť ich oblečenia) a takisto aby im dospelí poskytli dôležité informácie na zaistenie bezpečnosti. Napríklad im treba vysvetliť, že niektoré bobule sú huby, ktoré môžu byť jedovaté, a že niektoré zvieratá je lepšie nechať na pokoji. Prerušujte deti len vtedy, keď je to absolútne nevyhnutné.

Ceňte si učenie sa vonku

Hra vonku neznamená len robiť interiérové aktivity vonku. Neznamená to len pustiť deti, aby sa hrali vonku. Kľúčom správneho postupu je porozumieť tomuto rozdielu. Usilujte sa zabezpečiť, aby každý pracovník rozumel dôvodom, na ktorých sa zakladá vízia hry vonku, aby bol každý v plnej miere schopný sprostredkovať deťom tento typ zážitkov.

Vybudujte dôveru.

Deti sa najľahšie učia vtedy, keď sa cítia bezpečne. Pri dospelom, ktorému dôverujú, sa cítia dostatočne dobre na to, aby mohli skúmať svoje okolie. Proces učenia je medziľudský proces a táto všeobecná zásada platí v exteriéri o to viac. Zamestnanci Hračkárnic môžu poznať vhodné miesta a materiály na podporu objavovania a experimentovania podľa ročných období, počasia a záujmov dieťaťa.

Podporujte voľnú hru.

Podporujte zvedavosť a samostatnosť detí tým, že im v rámci tohto procesu umožníte objavovať rozmanité možnosti v prírode. Keď sa deti môžu hravo a samostatne pohybovať v prírode, prebudí sa v nich zvedavosť a naštartuje sa učenie. Príroda nabáda k tvorivosti a ponúka deťom dostatok priestoru na to, aby mohli napĺňať svoje pohybové potreby. Deti zisťujú, že v prírode sú veci, ktoré sa nemenia, napríklad poloha stromu alebo krajinných prvkov, a iné veci, ktoré sa menia, napríklad ročné obdobia, počasie a svetlo.

Zapojte čo najviac ľudí.

Plánovaniu, vytváraniu a zabezpečovaniu zážitkov vonku pre deti v Hračkárnici sa nemusí venovať len jeden alebo dvaja zamestnanci. Môžete ich plánovať a realizovať s pomocou rodičov, starých rodičov a širšej komunity. Zapojenie dospelých do vonkajších aktivít môže byť aj pre nich prínosnou príležitosťou na (opätovné) nadviazanie vzťahu s prírodou.

3.6. Zásady hry vonku v prírode

- * **Hra vonku sa môže konať každý týždeň.**
Opakovanie posilňuje väzby, a preto je vhodné tento zážitok z „obklopenia prírodou“ neustále opakovať, aby sme si rozvíjali lásku k Zemi, na ktorej žijeme, a priamo ju spoznávali.
- * **Hra vonku sa môže konať za každého počasia:**
Príroda ponúka množstvo zážitkov a rozmanité počasie je ich veľkou súčasťou – zvuk vetra v novom lístí, vôňa mokrého porastu, chuť divokých ostružín. Zmena poveternostných podmienok môže na tom istom mieste priniesť úplne nový zážitok z hry.
- * **Hra vonku sa môže konať v každom ročnom období:**
Zmena ročných období ovplyvňuje myseľ i telo. Ako lepšie pochopiť ročné obdobia než ich zažiť, pozorovať, precítiť a stať sa ich súčasťou?
- * **Hra vonku by mala byť dostupná:**
Príroda je dostupná pre každého a priamy kontakt so zemou je právom každého dieťaťa.

Barrera-Hernández, L. F., Sotelo-Castillo, M. A., Echeverría-Castro, S. B., & Tapia-Fonllem, C. O. (2020). Connectedness to nature: Its impact on sustainable behaviours and happiness in children. *Frontiers in psychology*, 276.

Bento, G., & Dias, G. (2017). The importance of outdoor play for young children's healthy development. *Porto biomedical journal*, 2(5), 157-160.

Brussoni, M., Gibbons, R., Gray, C., Ishikawa, T., Sandseter, E. B. H., Bienenstock, A., ... & Tremblay, M. S. (2015). What is the relationship between risky outdoor play and health in children? A systematic review. *International journal of environmental research and public health*, 12(6), 6423-6454

Caro, C. (2012) What is Nature Play? Nature Play UK: <http://www.nature-play.co.uk/blog/what-is-nature-play>

Casey, T. & Robertson, J. (2019). *Loose Parts Play: A Toolkit* by Theresa Case & Juliet Robertson. Inspiring Scotland.

Casey, T. (2011) 'Outdoor play for everyone' In J. White (Ed) *Outdoor Provision in the Early Years* London: Sage publications.

ERBINAT (2019) *Guide Nature and Early Years: working outdoors with children up to age of six.*

Fahy, S., Delicâte, N., & Lynch, H. (2021). Now, being, occupational: Outdoor play and children with autism. *Journal of Occupational Science*, 28(1), 114-132.

Foundation Phase Branch – Welsh Assembly Governmentt (2009) *Outdoor Learning Handbook*.

Gair, N. P. (1997). *Outdoor education: Theory and practice*. Burns & Oates.

Horton, J. (2017). Disabilities, urban natures and children's outdoor play. *Social & Cultural Geography*, 18(8), 1152-1174.

McClintic, S. (2014). Loose parts: Adding quality to the outdoor environment. *Texas Child Care Quarterly*, 38(3).

McCurdy, L. E., Winterbottom, K. E., Mehta, S. S., & Roberts, J. R. (2010). Using nature and outdoor activity to improve children's health. *Current problems in pediatric and adolescent health care*, 40(5), 102-117.

Robertson, J. (2022) *The Ultimate Loose Parts Play Resource List for Developing your Early Years Outdoor Provision*. CreativeSTAR

Willoughby, M. (2014). *Outdoor Play Matters: The Benefits of Outdoor Play for Young Children*. Barnardos.

Yıldırım, G., & Akamca, G. Ö. (2017). The effect of outdoor learning activities on the development of preschool children. *South African journal of education*, 37(2).

